

Inleiding

Aanleiding.

Het wordt steeds duidelijker dat het Nederlandse landbouwmodel zijn grenzen heeft bereikt en er een transitie nodig is om de landbouw meer in harmonie met milieu, natuur, landschap en maatschappelijk verantwoord te maken.

Voor verdere realisatie van deze doelen, en de ontwikkeling van nieuwe verdien modellen en renderend landschap, is het essentieel dat er op lange termijn 'een visie transitie landbouw' wordt geïmplementeerd.

Om de transformatie van de agrarische sector succesvol te begeleiden, is het essentieel om een gestructureerd plan van aanpak te ontwikkelen, verdeeld in drie fasen.

Fase 1: Inventarisatie

De eerste fase betreft de inventarisatie, waarbij grondig onderzoek centraal staat. Tijdens deze fase worden verschillende elementen geanalyseerd, zoals het historische gebruik van landbouwgronden en de huidige bezetting van landbouwareaal in Eijsden-Margraten. Er wordt niet alleen gekeken naar de huidige staat van de landbouwarealen, maar ook naar de diverse agrariërs die deze gronden bewerken, inclusief details over hun teelten en het type landbouwbedrijf dat zij runnen. Daarnaast wordt het huidige beleidskader onder de loep genomen. Aangezien beleidskaders in de toekomst kunnen wijzigen, is het belangrijk om deze aanpassingen op te nemen in het plan. Bovendien wordt er aandacht besteed aan de verschillende actoren in de agrarische sector, met een focus op de belangrijke spelers en erfbetreders op de boerderijen.

In de eerste fase van het plan wordt gestreefd naar het verzamelen van concrete resultaten, welke vervolgens grondig worden geanalyseerd. Deze analyse is cruciaal om te bepalen welke vervolgstappen er genomen moeten worden. Afhankelijk van de uitkomsten van deze analyse kan er een duidelijk pad uitgestippeld worden voor het vervolg van het project. In de begeleidingsgroep Buitengebied worden de resultaten gedeeld en wordt advies gevraagd. De bevindingen en resultaten van deze analyse worden systematisch teruggekoppeld aan het college. Tijdens deze terugkoppeling wordt er tevens een weloverwogen advies gepresenteerd voor de voortzetting van het onderzoek. Dit advies is gebaseerd op de verkregen inzichten en biedt richtlijnen voor hoe het project effectief verder ontwikkeld kan worden om de gestelde doelen te bereiken.

Fase 2: Participatie

Fase 2 van het plan, getiteld 'Participatie', wordt geïnitieerd na de afronding van fase 1 en de daaropvolgende adviezen en feedback van het college. Deze fase kenmerkt zich door een actieve betrokkenheid van diverse belanghebbenden. Het doel is om de ontwikkelingen en bevindingen van de eerste fase om te zetten in een participatief onderzoek, waarbij meerdere actoren en partijen worden betrokken.

Deze fase richt zich op het integreren van theoretische kennis met praktijkervaringen. Hierbij wordt de waardevolle input van verschillende betrokkenen, zoals landbouwexperts, lokale agrariërs, beleidsmakers en gemeenschapsleden, samengebracht. Deze synergie van theorie en praktijk leidt tot een dieper en breder inzicht in de materie.

Het plan van aanpak voor deze fase omvat verschillende methoden om informatie te verzamelen en participatie te stimuleren. De keuze voor een specifieke methode hangt sterk af van de resultaten en inzichten verkregen in fase 1. Dit zorgt ervoor dat de benadering niet alleen doeltreffend, maar ook op maat gemaakt is voor de specifieke context en behoeften van het project. Door deze aanpak wordt de kans op succesvolle participatie en betrokkenheid van alle relevante partijen gemaximaliseerd, wat bijdraagt aan een meer inclusief en geïnformeerd besluitvormingsproces.

Afsluitend aan deze fase worden alle bevindingen weer gedeeld met de begeleidingsgroep Buitengebied. Na het integreren van de bevindingen van de begeleidingsgroep worden de resultaten van deze fase teruggekoppeld, inclusief een advies, aan het college voor voortzetting van het onderzoek.

Fase 3: Visie, Speerpunten en Deelprojecten.

De zorgvuldige analyse en participatie in de eerste twee fasen van ons project bieden een solide basis voor het vormen van een doordachte en toekomstgerichte visie op de transitie van de landbouw. De inzichten verkregen uit fase 1 en 2 zijn cruciaal; ze stellen ons in staat om de verschillende facetten van de landbouwtransitie grondig te begrijpen en effectief te begeleiden.

Deze uitgewerkte visie wordt vervolgens eerst gepresenteerd aan de begeleidingsgroep Buitengebied, vervolgens na vaststelling aan het college. Het college, nu volledig geïnformeerd over de bevindingen en aanbevelingen, kan samen met ons een gedegen besluitvormingsproces initiëren. Dit proces omvat het ontwikkelen van de visie, het formuleren van speerpunten en het implementeren van acties conform het eerder vastgestelde bestuursakkoord.

Deze holistische benadering leidt tot de creatie van verschillende deelprojecten. Deze deelprojecten zijn specifiek ontworpen om agrarische ondernemers te ondersteunen en te adviseren waar nodig. Ze bieden niet alleen directe ondersteuning aan de landbouwsector, maar creëren ook de mogelijkheid voor het nemen van langetermijnbeslissingen.

Doel

Zoals het bestuursakkoord 2022-2026 luidt is het primaire doel de transformatie in de landbouw in goede banen te leiden. "Wij streven voor Eijsden-Margraten een vitale, toekomstbestendige en duurzame agrarische sector na, in harmonie met milieu, natuur en landschap".

Dit proces omvat een reeks zorgvuldige onderzoeken en analyses, uitgevoerd in verschillende fasen. De resultaten van deze fasen leiden ertoe dat de volgende speerpunten en uitspraken van het bestuursakkoord uitgevoerd kunnen worden:

- "Landbouw en natuurontwikkeling kunnen goed met elkaar samen gaan in deze omgeving. Derhalve ondersteunen we initiatieven die hierin passen."
- "Door het wegvallen van middelen voor beheer en de afname van de agrarische sector, zijn nieuwe verdienmodellen nodig om het landschap duurzaam te kunnen onderhouden. In dat licht wordt ingezet op het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen rondom beheer van het landschap, waarbij op innovatieve wijze op zoek gegaan wordt naar inbreng van ondernemers en de bezoekers alsmede onze eigen inwoners."
- "In het contact met individuele bedrijven streven wij zoveel mogelijk naar één gemeentelijk aanspreekpunt en faciliteren actief, via het netwerk van mede-overheden, kennisinstellingen, belangenorganisaties en maatschappelijke en financiële instellingen, de agrariërs die willen transformeren. Gezien het belang van de landbouwsector binnen onze gemeente specifiek en voor Zuid-Limburg algemeen blijven we onze vooraanstaande rol op het beleidsterrein landbouw en landschap binnen de regio voortzetten."

Fase 1: Inventarisatie

Deze fase is gericht op het in kaart brengen en analyseren van de huidige stand van zaken in de landbouwsector binnen de gemeente. De verzamelde data uit de inventarisatie wordt zorgvuldig geanalyseerd. Vervolgens worden de bevindingen van deze analyse, samen met een gedegen advies, voorgelegd aan het college. Na een grondige terugkoppeling en afstemming met het college, wordt de weg vrijgemaakt voor het initiëren van fase 2.

Eijsden-Margraten historisch landgebruik

Het huidige landschap is gevormd door eeuwen lange interventies van de mens. De band met de landbouw is dan ook onmiskenbaar. Elk dorp heeft zijn oorsprong in de landbouw. Inzicht in historische landbouwpraktijken biedt een rijke context voor besluitvorming, planning en beheer in de hedendaagse gemeenschap. Het helpt de gemeente niet alleen om huidige uitdagingen te begrijpen, maar ook de toekomst op een geïnformeerde en duurzame manier vorm te geven.

- ❖ De historische landbouwpraktijken van deze gemeente wordt onderzocht doormiddel van een literatuur studie
 - Geeft inzicht in de ruimtelijke ordening van het gebied.
 - Historische landbouwpraktijken kunnen de huidige kwaliteit en samenstelling van de bodem beïnvloeden, waardoor sommige landbouw praktijken niet mogelijk zijn op de bodem.
 - Het begrijpen van historische landbouwpraktijken kan waardevol zijn voor het behoud van het culturele en historische erfgoed van een gemeenschap. Dit kan ook toeristische waarde hebben.

Kenschets Eijsden-Margraten

Er moet inzichtelijk gemaakt worden welke relatie het grondgebied van de gemeente Eijsden-Margraten heeft met de landbouw en het landschap. Binnen het grondgebied komen diverse functies voor: wonen, natuur, landbouw, infrastructuur, en toerisme. Er vindt een inventarisatie plaats van alle agrariërs in de gemeente Eijsden-Margraten. De inventarisatie betreft: bedrijfsomvang, productie, landgebruik, teelten en dieren.

- ❖ Wordt geproduceerd voor wereldmarkt of lokale markt? Is er sprake van een korte keten en wanneer is deze markt verzadigd.
 - Dit onderzoek resulteert in kennisname van de soort landbouwpraktijken in de gemeente en de voedselproductie in relatie tot de bodem, water en het landschap.
 - Inzicht in de soorten landbouw die worden uitgeoefend, kan de gemeente helpen bij het maken van een visie om de agrarische sector te ondersteunen en stimuleren.
 - Door te begrijpen welke landbouwpraktijken worden uitgevoerd, kan de gemeente een betere relatie opbouwen met de boeren en landbouworganisaties, wat kan leiden tot een betere samenwerking en dialoog.
- ❖ De agrarische beheerde percelen binnen de gemeente Eijsden-Margraten worden in kaart gebracht. Er wordt onderscheid gemaakt in extensieve en intensieve teelten, conventioneel of biologisch.
 - Dit onderzoek resulteert in ruimtelijke kennis van de agrarische sector; waar liggen de percelen en hoe zijn die ontsloten.
 - In onze gemeente is agrarische toerisme (agrotourisme) een groeiende sector. Kennis van de landbouwpraktijken kan helpen bij het promoten en ondersteunen van dergelijke initiatieven.
 - Verschillende landbouwpraktijken hebben verschillende milieueffecten. Kennis van de beheer methoden kan de gemeente helpen bij het maken van plannen om de milieu-impact te verminderen, het watergebruik te optimaliseren en de biodiversiteit te bevorderen.
- ❖ Inventarisatie van de natuurgebieden, agrarisch natuurbeheer en gebieden waar landbouw en natuur elkaar raken. Wat is het effect van de natuur op de landbouw en omgedraaid?
 - Beleidsmedewerkers, boeren en natuurbeschermers zijn in staat om beter geïnformeerde beslissingen te nemen die zowel de ecologische integriteit van natuurgebieden als de economische belangen van landbouwers ondersteunen.
- ❖ Inventarisatie van de droogte- en waterveiligheidsproblematiek bij het veranderde klimaat.
- ❖ In onze gemeente is agrarische toerisme (agrotourisme) een groeiende sector. Er wordt een inventarisatie gedaan welke invloed het toerisme heeft op de landbouw en andersom.

Actoren verkenning

Het in kaart brengen en analyseren van relevante actoren is fundamenteel. Hun kennis, expertise en unieke perspectieven verrijken de visie. Bovendien draagt hun feedback bij aan de verbetering en evaluatie van beleidsvoornemens.

- ❖ Er wordt een grondige actorenverkenning uitgevoerd.
 - Deze verkenning stelt belanghebbende in staat om effectiever te werk te gaan en productievere relaties op te bouwen met relevante organisaties en groepen.
 - Gemeentelijke rol definiëren.
 - Voor overheidsinstanties is het belangrijk om te weten welke agrarische organisaties invloedrijk zijn, wat hun standpunten zijn en hoe ze kunnen bijdragen aan of reageren op voorgestelde beleidsmaatregelen.

Fase 2: Participatie

Het actief betrekken van stakeholders bij besluitvorming is in de landbouw sector van groot belang. Het kan leiden tot betere besluitvorming, betrokkenheid, duurzamere uitkomsten en een versterkte relatie tussen verschillende actoren. Het biedt een mechanisme om te zorgen dat de stemmen van degene die direct door beslissingen worden beïnvloed, worden gehoord en overwogen.

- ❖ Het opstellen en uitvoeren van een enquête voor de bewoner in gemeente Eijsden-Margraten.
 - De enquête biedt duidelijkheid welk beeld de bewoner heeft over de landbouw in dit gebied. De vragen betreft de behoefte van de bewoner, wat zijn de verwachtingen van de gemeentelijke rol, zijn er positieve of negatieve ervaringen met landbouw en wat mist er nog?
- ❖ Het opstellen en uitvoeren van een enquête voor de agrariër in gemeente Eijsden-Margraten.
 - De enquête biedt duidelijkheid welk beeld de agrariër heeft over de landbouw in dit gebied. De vragen betreft de behoefte van de agrariër, wat zijn de verwachtingen van de gemeentelijke rol, zijn er positieve of negatieve ervaringen met landbouw en wat mist er nog?
 - Boeren hebben vaak waardevolle praktische en lokale kennis die nuttig kan zijn bij het vormgeven van een visie of nemen van beslissingen.
- ❖ Inloop/ informatie avond organiseren voor agrariërs in de gemeente.
 - Biedt netwerk gelegenheden.
 - Vroegtijdig potentiële uitdagingen of problemen worden geïdentificeerd.
 - Actieve betrokkenheid kan het vertrouwen agrariërs en beleidsmakers vergroten.
- ❖ Begeleidingsgroep Buitengebied gebruiken als klankbord.
- ❖ Bijzondere raadsvergadering.
- ❖ Informatie ophalen bij buurgemeenten en provincie Limburg.
 - Biedt nieuwe inzichten of ontwikkelingen van een visie.
 - Er kan een mogelijke samenwerking plaatsvinden.
- ❖ Informatie ophalen of samenwerking met agrarische instanties, bijvoorbeeld: LLTB, Natuurrijk Limburg, WUR, Louis Bolk instituut etc.
 - Bij agrarische instanties zit jaren lange wetenschappelijke/praktijk kennis die benut kan worden
 - Er kan een mogelijke samenwerking ontstaan voor projecten of financiering.
 - Dit kan inzichten bieden tot een gedefinieerde rol voor de gemeente.

Nieuwe ontwikkelingen en richtingen

De landbouwsector staat voor diverse uitdagingen, zoals klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en toenemende wereldwijde voedselvraag. Innovaties kunnen bijdragen aan oplossingen die de sector veerkrachtiger en toekomstbestendig maken.

- ❖ Nieuwe ontwikkelingen en innovaties worden onderzocht en benoemd.
- ❖ Richtingen die, ondanks hun populariteit en subsidiering, niet de beoogde resultaten bereiken of ongewenst zijn, worden eveneens onderzocht en geïdentificeerd.
 - Een omgeving creëren die innovatie stimuleert en bijdraagt aan een duurzamere en productievere toekomst.

- Veel nieuwe ontwikkelingen zijn gericht op het verbeteren van de duurzaamheid van de landbouw. het kan de ecologische voetafdruk van de sector verminderen.

Problematiek sector

Door de actuele problematiek van de agrarische sector expliciet te vermelden in een landbouw visie, wordt er gezorgd voor een visie dat direct inspeelt op de huidige behoeften en uitdagingen, en dat kan rekenen op een grotere betrokkenheid en steun vanuit de sector en andere relevante partijen.

- ❖ De actuele problematiek wordt onderzocht en vermeld.
 - Kennis van actuele problemen helpt te bepalen waar de prioriteiten liggen en welke maatregelen het meest urgent zijn.
 - Het identificeren van huidige problemen kan leiden tot innovatieve oplossingen.

SWOT analyse

- ❖ Een SWOT-analyse bepaalt de sterke punten (Strengths), zwakke punten (Weaknesses), kansen (Opportunities) en bedreigingen (Threats) van de sector en brengt dit beknopt in beeld. De resultaten helpen om strategische keuzes te maken in de visievorming.

Fase 3: Visie, speerpunten en deelprojecten.

Dit proces omvat het ontwikkelen van de visie, het formuleren van speerpunten en het implementeren van acties conform het eerder vastgestelde bestuursakkoord.

Visie

Op basis van grondige inventarisatie en analyse krijgen we een duidelijk beeld van de huidige staat van de landbouwsector. Met deze kennis kunnen we anticiperen op toekomstige trends, uitdagingen en mogelijkheden.

Er wordt een visie geformuleerd met een richting en doel. Het helpt ons te bepalen hoe we willen dat de landbouwsector zich in de komende jaren ontwikkelt.

Speerpunten

De landbouw vormt een essentieel onderdeel van onze economie en cultuur, en gezien de omvang en diversiteit ervan is het van cruciaal belang dat we een gedetailleerde en gefaseerde aanpak hanteren voor de toekomstige ontwikkeling van deze sector. Om deze reden worden er voor de komende jaren specifieke speerpunten opgesteld die dienen als leidraden voor beleid en uitvoering.

Deelprojecten

Het opstellen van speerpunten voor elke sector of doelstelling is slechts de eerste stap in een effectieve beleidsuitvoering. De daadwerkelijke impact wordt gerealiseerd wanneer deze speerpunten worden doorvertaald naar concrete projecten, met een duidelijk afgebakend actieplan, een tijdslijn en een gedegen kostenraming.

Financieel

Het ontwikkelen van een landbouw visie wordt door de gemeente zelf geschreven en wordt gedekt d.m.v. salariskosten die reeds onderdeel uitmaken van de begroting. De extra kosten van het project bestaan uit de inhuur van specialisten, participatie en reprocosten. De kosten worden geschat op ca. 20.000 euro.

Organisatie

Projectgroep Landbouw, Landschap en Plattelandseconomie

Projectgroep leden	Functie	Rol
	Beleidsadviseur Landbouw / voorzitter	Realisatie project
	Beleidsadviseur Landschap	Adviseur
	Beleidsadviseur Civiel	Adviseur
	Strategie & Ontwikkeling Toerisme, Economie, Euregio	Adviseur
	Medewerker RO, Strategie, Beleid en Projecten	Adviseur
	Medior Communicatieadviseur	Communicatie / adviseur

Begeleidingsgroep Buitengebied

Adviesraadleden spreken vanuit een persoonlijke titel, zonder last of ruggenspraak. In dit geval is er geen sprake van een achterban.

Raadswerk groep leden	Functie	Rol
	Beleidsadviseur	Realisatie Landbouwproject
	Beleidsadviseur	Beleidsadviseur
	Beleidsadviseur	Beleidsadviseur
	Wethouder	Voorzitter
	Raadslid	Adviseur
	Raadslid	Adviseur
	Raadslid	Adviseur
	Raadslid	Adviseur
	Raadslid	Adviseur

Communicatie/ informatie

Binnen het project zijn diverse actoren actief. De direct betrokken agrariërs uit de gemeente. Bewoners van de gemeente.

Raad

De raad wordt tussentijds geïnformeerd middels raadsinfosessie(s) of raadsinformatiebrieven over de voortgang van o.a. dit traject. De begeleidingsgroep buitengebied wordt regelmatig geïnformeerd en om advies gevraagd.

Participatie

Het gros van de ontwikkeling van de landbouw visie dient als informatie voor de agrariër en bewoner in deze gemeente, ze worden hierover geïnformeerd en uiteindelijk wordt dit document gedeeld. Om de visie op te stellen zijn er adviezen nodig van overheidsinstanties, agrariërs en agrarische organisaties, denk hierbij aan LLTB, LTO, BO akkerbouw etc.

Ook zal er op enig moment agrariërs en burgers uit de gemeente Eijsden-Margraten geraadpleegd worden, doormiddel van huisbezoeken of enquête, om de behoeftes betreffende de landbouw te verschaffen.

Op het moment dat een project wordt ontwikkeld door de gemeente Eijsden-Margraten, kan het zijn dat een agrariër of bewoner inspraak heeft ten behoeve van zijn eigen bedrijf.